

اندیشه اسلامی ۲

مدرس : استادعلیرضاکریمی

عناوین بخش چهارم

6- ضرورت ولایت فقیه

الف) ضرورت عقلی ولایت

ب) دلایل نقلی ولایت

7- ولایت مطلقه فقیه

الف) تعریف ولایت مطلقه

ب) ادله ولایت مطلقه

8- مشروعیت ولایت فقیه

الف) منشا مشروعیت حکومت

ب) مشروعیت ولایت فقیه

9- ولایت و دموکراسی

الف) مبانی نظریه انتصاب

ب) جایگاه مردم در نظام ولایی

ج) حکومت دینی و دموکراسی

مرجعیت و ولایت در عصر غیبت

6- ضرورت ولایت فقیه

الف- ضرورت عقلی ولایت

- 1- نیاز جامعه بشری به دین و قانون الهی؛
- 2- نیاز به تبیین و تفسیر قانون وحی؛ امکان ابهام و اختلاف در قوانین وجود دارد و بنابراین همیشه قوانین نیازمند تفسیرند.
- 3- احکام و قوانین اجتماعی اسلام مانند احکام عبادی، ابدی و جاودانه اند.
- 4- لزوم احیاء و اجرای قوانین اجتماعی دین؛

6- ضرورت ولایت فقیه

ب- دلایل نقلی ولایت

برای اثبات مشروعیت ولایت فقیه، افزون بر دلایل عقلی، به احادیث فراوانی استناد شده است. که به روشنی مبین انتصاب فقیهان و دین شناسان در دوران غیبت برای زمامداری و رهبری امت اسلامی است.

6- ضرورت ولایت فقیه

ب- دلایل نقلی ولایت

1- امام صادق (ع) در پاسخ این پرسش که آیا در مسائل اختلافی که نیازمند داوری و قضاوت است، می توان به سلطان (حاکم غیر دینی) و قضاوت منصوب از سوی او رجوع کرد، مراجعه به آنان را، رجوع به طاغوت دانسته و به شدت منع کرده و عالمان دینی را به عنوان حاکم بر جامعه اسلامی معرفی می کند.

6- ضرورت ولایت فقیه

ب- دلایل نقلی ولایت

2- پیامبر اکرم فرمودند: ((خدایا جانشیان مرا مورد رحمت خویش قرار ده)) از آن حضرت پرسیدند که جانشینان شما چه کسانی هستند؟ فرمود: ((آنان که پس از من می آیند و حدیث و سنت مرا روایت می کنند.))
منظور از راویان حدیث، ناقلان حدیث نیست و معنای عمیق تری دارد.

6- ضرورت ولایت فقیه

ب- دلایل نقلی ولایت

3- امام زمان (عج) در پاسخ به نامه یکی از یارن خود، دربارهٔ وظیفهٔ شیعیان در رویدادها و حوادثی که پیش می‌آید، می‌فرماید:

((در رویدادهایی که پیش می‌آید، به راویان حدیث ما مراجعه کنید؛ زیرا آنان حجت من بر شما هستند، و من حجت خدا بر آنانم.))

7- ولایت فقیه مطلقه

الف- تعریف ولایت مطلقه

ولایت فقیه مطلقه فقیه، در واقع بحث بر سر حدود و حیطة اختیارات و محدوده حق حاکمیت و تصرف فقیه در امور اجتماعی مردم است.. فقیهی که از دیدگاه شیعه، به نیابت از امام معصوم حق رهبری و ولایت دارد.

7- ولایت فقیه مطلقه

الف- تعریف ولایت مطلقه

درباره گستره ولایت فقیه در میان فقهای شیعه بر سر دو موضوع اتفاق نظر است:

- 1- فتوا دادن در این مقام، فقیه احکام دینی و مسائل شرعی را با استمداد از منابع استخراج کرده و در اختیار مردم قرار می دهد.
- 2- قضاوت در این جایگاه، فقیه با دانستن احکام حقوقی به اختلاف های مردم و اجرای حدود الهی می پردازد.

7- ولایت فقیه مطلقه

الف- تعریف ولایت مطلقه

در بحث ولایت به معنای تصمیم گیری و تصرف در امور مردم دیدگاه هایی وجود دارد:

1- ولایت در اموری که نیاز به ولی دارد، ولی متولی خاصی ندارد و شارع راضی نیست این امور بدون سرپرست بماند.

2- ولایت بر همه امور عمومی مسلمانان، به معنای حکومت و تدبیر همه شئون سیاسی و اجتماعی و ولایت بر اموال و اشخاص به اقتضای حکومت.

7- ولایت فقیه مطلقه

الف- تعریف ولایت مطلقه

3- مسائل و مصالحی که در دایره زندگی خصوصی افراد قرار دارد و هیچ گونه ارتباطی با حوزه عمومی نمی یابد، تحت ولایت مطلقه فقیه قرار نمی گیرد، اگر بتوان چنین اموری را زندگی اجتماعی یافت.

7- ولایت فقیه مطلقه

الف- تعریف ولایت مطلقه

امام خمینی در کتاب البیع خود می نویسند:
(... تمام اختیاراتی که برای پیامبر و امامان است، ازاموری
که به حکومت و سیاست باز می گردد، برای فقیه نیز
ثابت است و فرق گذاشتن میان ولایت آنان معقول
نیست،

ادامه صفحه بعد

7- ولایت فقیه مطلقه

الف- تعریف ولایت مطلقه

زیرا والی و حاکم هر که باشد، مجری احکام شریعت و اقامه کننده حدود الهی و دریافت کننده خراج و سایر مالیات و تصرف کننده در آنها بر حسب صلاح مسلمانان است.))

7- ولایت فقیه مطلقه

ب- ادله ولایت مطلقه

بر اساس ضرورت عقلی، جامع دینی همچون جوامع دیگر، نیازمند حکومت و رهبری است و اساساً پذیرش حکومت، مستلزم پذیرش اختیارات مطلقه است؛ زیرا فقیه جامع الشرایط در زمان غیبت امام زمان جانشین او و متولی دین و مجری قوانین دینی است .

8- مشروعیت ولایت فقیه

الف- منشأ مشروعیت حکومت

با توجه به آیات قرآن مالکیت ذاتاً و اصالتاً حق خداوند است مگر آنکه این حق به شخصی واگذار شده باشد که از این رو تئوری حاکمیت الهی تثبیت می گردد.

آیه 36 سوره احزاب: ((و هیچ مرد و زن مومنی رادر کاری که خدا و رسول حکم کنند اراده و اختیاری نیست.))

8- مشروعیت ولایت فقیه

الف- منشأ مشروعیت حکومت

امام خمینی می فرماید:

((ولایت به حکم عقل، مخصوص ذات باری تعالی است. تنها اوست که حاکمیت بالذات دارد؛ حاکمیتی که مستند به جعل دیگران نیست و اصالتاً حق دارد برای انسانها و اداره امورشان تدبیر کنند... . دیگران تنها با جعل و نصب او میتوانند متصدی امر ولایت گردند.))

8- مشروعیت ولایت فقیه

ب- مشروعیت ولایت فقیه

در عصر غیبت، فقیهان واجد شرایط به صورت نصب عام از سوی امام معصوم (ع) به ولایت و حکومت منصوب شده اند؛ بنابراین مشروعیت حاکمیت فقیه، تنها از ناحیه شارع مقدس است و مردم نقشی در مشروعیت ندارند.

9- ولایت و دموکراسی

الف- مبانی نظریه انتصاب

نخستین فقیهی که فقیهی استدلال عقلی در این زمینه نمود آیت الله بروجردی بودند:

1- در جامعه همواره اموری وجود دارد که مربوط به فرد خاصی نیست؛ بلکه از امور عمومی و اجتماعی است و حفظ نظام جامعه بدان وابسته است. مانند قضاوت و داورى، سرپرستی اموال غایبان و نابالغان، حفظ نظام داخلی جامعه و... که از وظایف رهبر است.

9- ولایت و دموکراسی

الف- مبانی نظریه انتصاب

2- بررسی قوانین و احکام دین اسلام، تردیدی باقی نمی گذارد که اسلام، دینی اجتماعی و سیاسی و دینی است و احکام آن به اعمال عبادی محض، که هدف آن تکامل فرد و تامین سعادت اخروی است، منحصر نیست.

9- ولایت و دموکراسی

الف- مبانی نظریه انتصاب

3- بدون تردید در دین اسلام سیاست گذاری کلان کشور و تأمین نیازمندی های اجتماعی، از امور معنوی شئون مربوط به تبلیغ احکام و ارشاد مسلمانان جدا نبوده؛ بلکه از همان صدر اسلام سیاست با دیانت عجین بوده است.

9- ولایت و دموکراسی

ب- جایگاه مردم در نظام ولایی

نقش مردم تنها در کارآمدی نظام و اجرای منویات رهبری خلاصه نمی شود؛ بلکه آنها هستند که با گزینش فقیه واجد شرایط به شیوه مستقیم یا غیر مستقیم؛ مصداق ولی امر و زمامدار جامعه را تعیین می کنند.

9- ولایت و دموکراسی

ب- جایگاه مردم در نظام ولایی

امام خمینی در صحیفه نور می فرمایند:
(حکومت اسلامی، حکومتی است که اولاً صددرصد متکی
به آرای ملت باشد؛ به شیوه ای که فرد ایرانی احساس
کند با رأی خود و کشور خود را می سازد و چون
اکثریت قاطع این ملت مسلمان اند، پس باید موازین و
قواعد اسلامی در همه زمینه ها رعایت شود.)

9- ولایت و دموکراسی

ج- حکومت دینی و دموکراسی

بیشتر دیدگاه ها در سه نظریه کلی گنجانده می شود:

- 1- اعتقاد به ناسازگاری به دلیل جانبداری از دین.
- 2- اعتقاد به ناسازگاری برای جانبداری از دموکراسی
- 3- سازگاری مشروط

9- ولایت و دموکراسی

ج- حکومت دینی و دموکراسی

بیشتر دیدگاه ها در سه نظریه کلی گنجانده می شود:
گروه اول که دغدغه دین و ارزش های دینی را دارند، اساساً
خداسالاری و مردم سالاری را در واگرایی و تناقضی
آشکار می بینند و از اینکه با جهل و هوس بشری با
شرع و اراده حکیمانه الهی، در تعارض بیفتد، بیمناک
اند.

9- ولایت و دموکراسی

ج- حکومت دینی و دموکراسی

بیشتر دیدگاه ها در سه نظریه کلی گنجانده می شود:
گروه دوم که جانبدار دموکراسی هستند، دین سکولاریزه
نشده را تهدیدی بر نقش آفرینی اراده جمعی و
انتخابگری انسان می دانند.

9- ولایت و دموکراسی

ج- حکومت دینی و دموکراسی

بیشتر دیدگاه ها در سه نظریه کلی گنجانده می شود:
گروه سوم، طرح سازگاری مشروط را مطرح کرده اند و
متعدد به نوعی مردم سالاری دینی شده اند.

9- ولایت و دموکراسی

ج- حکومت دینی و دموکراسی

نگاه و تقسیم بندی کلی واژه دموکراسی:

1- رویکرد ها و قرائت هایی که دموکراسی را نوعی هدف و ارزش می دانند. در دموکراسی، به مثابه ارزش، مردم هر قانونی را وضع کنند، معتبر و لازم الاجرا خواهد بود و باید محترم شناخته شود.

9- ولایت و دموکراسی

ج- حکومت دینی و دموکراسی

2- دموکراسی به مثابه یک روش برای توزیع قدرت سیاسی و ابزار سازگاری صوری برای تصمیم گیری است. به عقیده لیبرال ها دموکراسی تنها یک روش برای تصمیم گیری در چارچوب قوانین و ارزش های لیبرالیسم به شمار می آید.

9- ولایت و دموکراسی

ج- حکومت دینی و دموکراسی

نظریه سازگار کردن دین با دموکراسی با اعتقاد به مضمون و محتوای دینی و ساختار و قالب دموکراتیک کوشیده است تا حکومت دینی و دموکراسی را در کنار هم بنشانند و به اصطلاح دین را با مقتضیات زمانه سازگار نماید.

نتیجہ گیری

نتیجه گیری بصورت استخراج کلیدی درس

مباحث دین شناسی از ضروری ترین بحثهایی است که با جوانب مختلف زندگی انسان ارتباط می یابد. برخی از دانشجویان عزیز در مورد مسائل گوناگون دین شناسی شبهات از سویی و عطش روز افزونی برای درک حقایق و معنویات داشته باشد لذا با مطالعه این اثر می تواند به بخشی از سؤالاتش پاسخ دهد.

نتیجه گیری بصورت استخراج کلیدی درس

مباحث مختلف دین پژوهی موجود در این اثر به تعمیق باورهای دینی دانشجو از طریق مطالعه و کنکاش عقلی و نقلی کمک زیادی می کند در نتیجه موجب تقویت بالندگی دینی و فرهنگی در میان دانشجویان مسلمان شده و از عناصری که عقاید او را دستخوش تزلزل می کند ایمنی می بخشد.

پایان